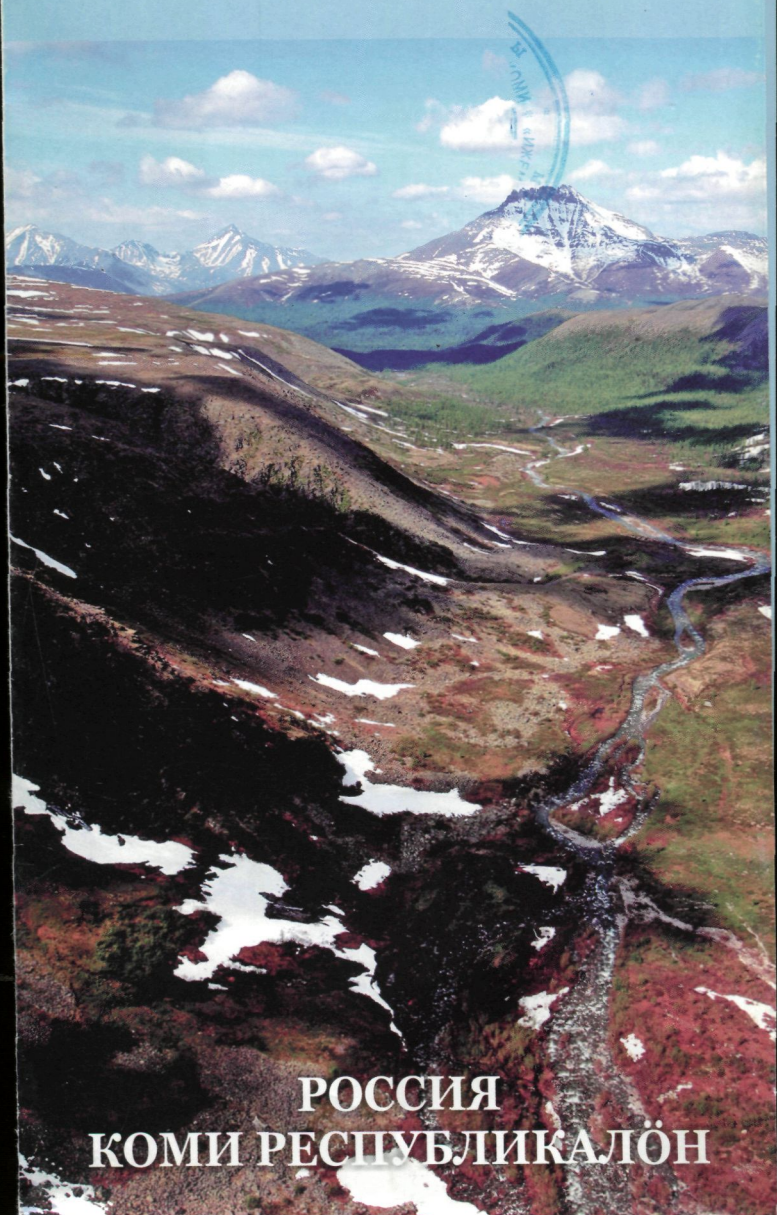

"Югыг Ва"

НАЦИОНАЛЬНОЙ ПАРК

РОССИЯ
КОМИ РЕСПУБЛИКАЛОН

Йитӧдъяс да юӧр

Парклӧн дирекция: тел./факс 8(82146) 2-10-57
"Югьд ва" НП 8 (82146) yugyd-va@mail.ru

Филиалъяс:

Печора к., тел./факс 8(82142) 3-45-34,
pechora_park@mail.ru

Инта к., тел./факс 8(82145) 6-20-93, park-inta@yandex.ru

Парклӧн официальной сайт www.yugydva.komi.com

© "Югьд ва" Национальной Парк
Фото, макет *Елена Шубница*

ВОЙВЫВСА СТРАНАЯСЛӦН МИНИСТРЪЯС СӖВЕТ

КОМИ РЕСПУБЛИКАСА ВӖР-ВА ОЗЫРЛУН ДА ГӖГӖРТАС
ВИДЗАН МИНИСТЕРСТВО

Йӧзӧдӧма дась оригинал-макетесь
"Коми республиканской типография" ИКК
Сыктывкар, В.Савин ул., 81

Гӧраяс

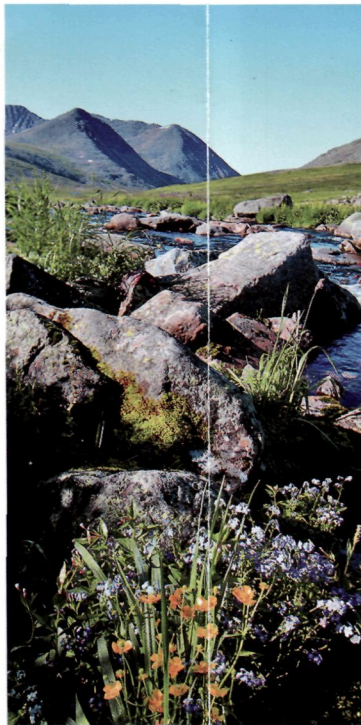
Парклӧн мутасыс нюжалӧ войвыв-сянь лунвылӧ Урал гӧралӧн медджу-джыд рытивывыв пӧкат кузя 300 кило-метр.

Паркыс сулалӧ куйм орографи-ческой зонаын – гӧраясын, гӧраяс бердын да увтасынын. Сылысь мичлунсӧ тӧдчӧдӧ меридианса Урал гӧраяслӧн визьӧбыс.

Сувтса ног зонаяс юксьӧмаӧсь уна сикас шоча паныдасьлан да типичной гӧраса серпасъяс, шыльыдинса серпасъ-яс да тундраса серпасъяс вылӧ.

Ёна чуймӧдӧ туристъясӧс Урал гӧралӧн вывтӧ мича серпасыс: аль-пийской лудъяс да гӧраса тыяс, зэв визув юяс, каньонъяс да бузганъяс, пӧкатъяс бердын "гӧраысь каръяс" да ю берегъяс пӧлӧн тешкодъ кыртъяс.

Гӧра пӧкатъясин да тшӧтшкӧс ыбъясын ыджыд отӧн паськӧдчӧмаӧсь гӧраса тундра да посни изьяинъяс – курумъяс.

Приполярной Ураллӧн гӧра йывъ-ясын кольбӧмаӧсь ледникъяслӧн пасъяс, найӧ альпийской гӧраяс кодъӧсь: гӧра йывъясыс есьӧсь, джуджыд каньонъяса юяс, ӧшалысь караяс, кӧнӧ пыдӧсас дзебсясьӧны гӧраса тыяс да гӧраса кыз йияс. Гӧраяс танӧ паськӧдчӧмаӧсь 150 километрӧдз, а ӧткымын гӧра йыв кыпӧдчӧма саридз тшупӧд серти 1800 метрысь вылӧджык.

Чорыд климатыс вӧчӧ Приполярной Уралсӧ збыльысь гӧра странаӧн, оз ӧд прӧста сийӧс мичаа шуны, кызди "Печорские Альпы" да "Печораса Швейцария". Танӧ, Парклӧн шӧр юкӧнын, Урал гӧралӧн медвылынинъясыс.

Войвыв Урал – абу ёна джуджыд, шыльыд йывъяса лыска вӧрӧн тырӧм парма, кӧнӧ пьськӧдчӧмаӧсь юяс. Ӑния Европаын танӧ медся вӧрзӧддлытӧм пельӧсыясыс, зверлы да лӧбач-пӧткалы олӧмыс райын кодъ.

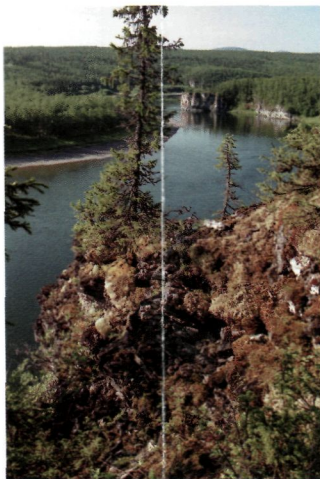

Кӧлӧкӧльня вевтас

Вөр

Джынсыс унджык мутасын быдмө естественной вөр – Европаын паныдась-лывтөм пемыд лыска да югыд лыска нэмөвөйся парма. И сийөс шуоны "Европалөн тыясөн".

Вөрын ёнджыкасө быдмө сибирса коз. Лунывса гөравыв вөрьясын медьёна быдмөны ныв да сус пуяс. Вылысджык гөравыв вөрьясын паськалёма шоч ниа вөр.

Национальной Парк – пармаса озырлун видзанін. Тані олөны 40-ыс унджык сикас млекопитающей, сы лыдын сьодовгөрд ош, низь, йөра да войывса көр, 204 сикас лэбач, сы лыдын Россияса Гөрд книгаө пыртөм орлан-белохвост да скопа.

21 сикас чериысь медся донаөн лыддыссьёны печораса сьомга – чими, чыкыш ком да ледникбөрсө коляс – голец-палия.

Быдмөгьяс пиысь паныдасьлө 600 сикас сосудистой быдмөг, дас кымын сикас нитш да рой. Татысь позьё адзыны Гөрд книгаө пыртөм татшөм шоча паныдасьлысь быдмөгьяс: Войтыркостса Гөрд книгаө (венерин башмачок настоящий – ятшкан турун), Россияса Гөрд книгаө (родиола розовая, пион уклоняющийся, шиверекия Кузнецова, вудсия альпийская, пальчатокоренник Траунштейнера), а сіджө эндемичной (лаготис уральский, лён северный, ветреница пермская) да реликтөвой (курильский чай, родиола четырёхчленная).

Ва

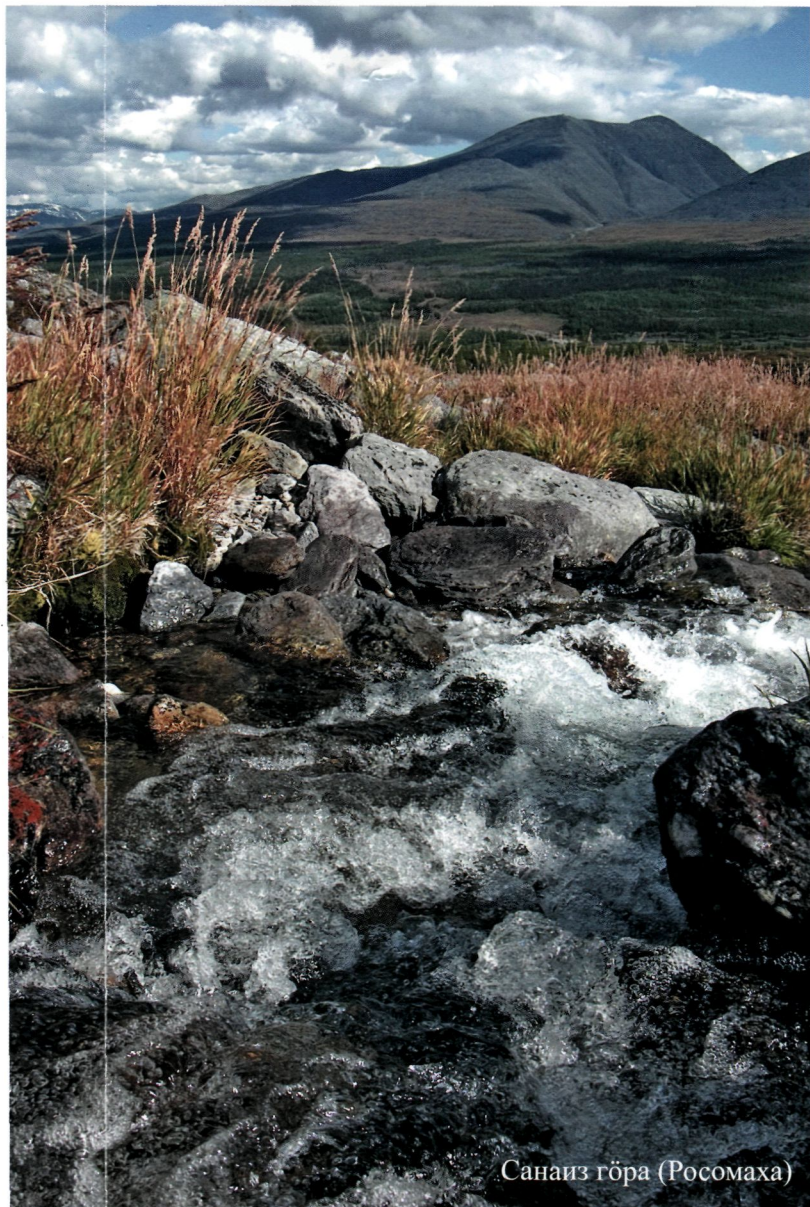
Парклөн медшөр юяс – Кожим (Кожым), Косью, Вангыр, Ыджыд Сыня, Тшугөр (Щугер), Подчерем. Унджык юас кульмө нималана печораса лосось – сьомга. Гөрабердса мылькйөсь тшупөдьяс пыр писькөдчысь юяслысь берегьяссө мичмөдöны ярыюгид сувтса бужөдьяс, кодыяс шусьöны Воротаясөн.

Урал гөралы вунөдны позьтөм сьөлөм вөрзьөдана мичлунсө вөчöны уна сикас тыяс. Паркын налөн лыдыс 800-ысь унджык, медся гырысьясыс – Торгөвй, Ыджыд Балбан-ты, Грубепендиты, Падежа-ты. Медся мичаөсь вылын гөраясын ледникьясысь артмөм тыяс.

Парклөн гөравывса районьясын 38 нейджыд ледник. Медся ыджыдыс на пөвстын – Сабля гөра вылын Гофман ледник.

Ком

Санаиз гөра (Росомаха)

Шоча паныдасьлө да чуймөдө

"Югыд ва" Национальнөй Парк – Европаын дзик өти пельос, көнi вөр-ваыс өнөдз на колис морт киөн пöшти вөрзөдтөмөн.

Танi медся уна Европаын морт киөн вөрзөддлытөм вöрыс.

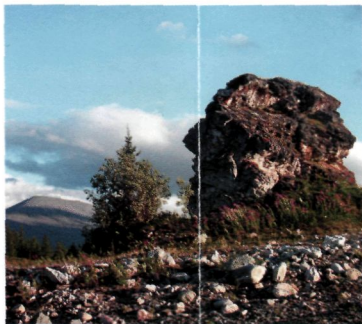

Быдмөгөн да звер-пөткайн озырлуныс да налөн уна сикаслуныс артмөма и сы вöсна, мый танi матын Медшөр Урал гөралөн мусюрыс, татысь позьө адззыны асыв-европаса да сибирса, арктикаса да вөр-степса быдмөгьяс да звер-пөтка.

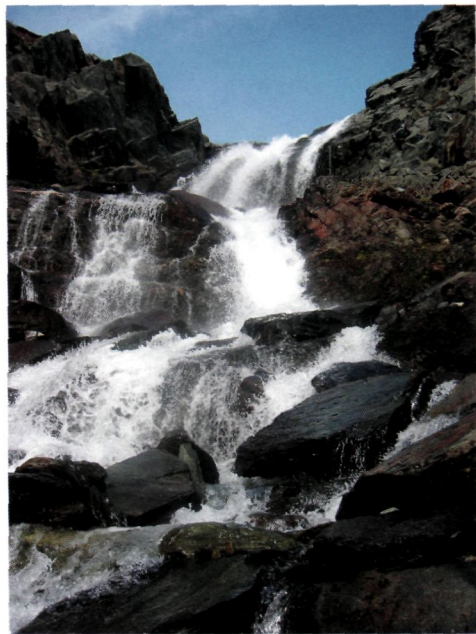

Аслыспөлөс му выв серпасыс сетө поэянлун некымын километр мунігөн адзыны и сук лыска вөр, и ниа вөр, и альпийскөй лудьяс, и куш тундра.

Тані Ураллөн медвылыс гөраяс: Народнөй (1895 м), Тельпос-из, Сабля, Карпинскөй, Көлөкөлня гөраяс да, дерт жө, парклөн символыс – ассыс квайт йивсө вылөдз лыбөдөмөн Манарага гөра.

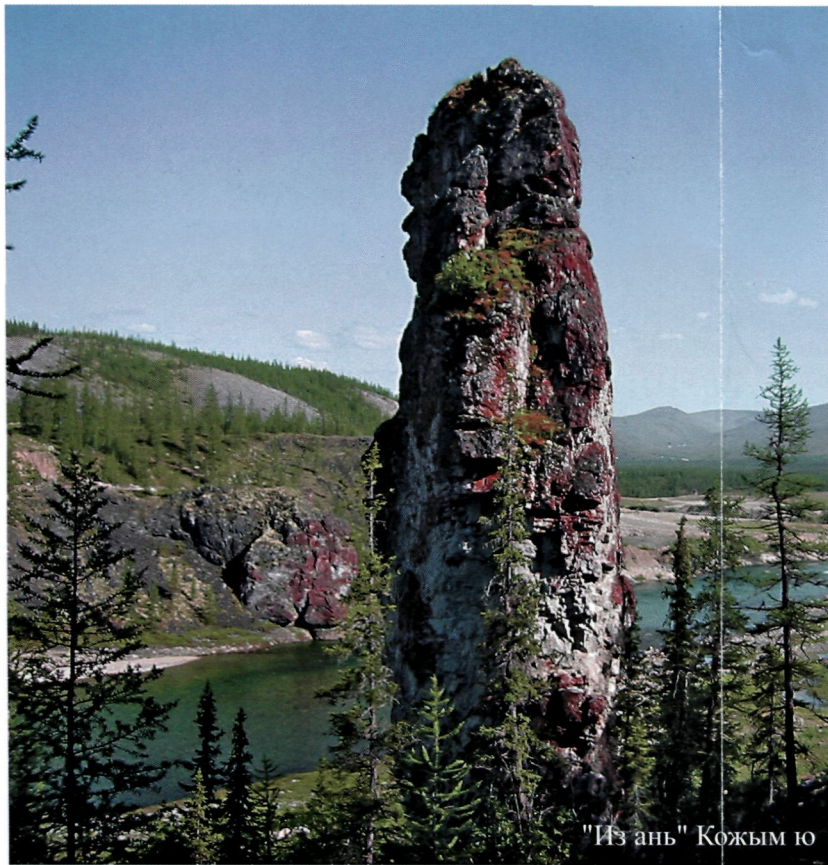

Парклөн медтөдчана донаторьясыс өти – **ва:** пырыс тыдалана сөдз, экология боксянь вывтү бур. Тайө петкөдчө и сылөн нимын: "Югыд ва" комиыс вуджөдөмөн – "Светлая вода". Паркса став юыс нуө "югыд" васө Печораө – Европаын медся ыджыд да сөдз юяс пиыс өтиө.

Шөр пыранін Тшугөр юлөн

Мутасыс чуймөдө аслас **вөр-ва** памятникьясөн: тані и кыртьяс да рудөгьяс, гөравывса пөрөдаяс, тыяс да бузганьяс, төлөдөмөн артмөм тешкодь сюрьяяс да вальдөминьяс. Гөраясын паныдасьлөны гөра хрусталь да пөртма-сян дона изьяс. Уна объект пасйөма кызди **вөр-валөн геологическөй памятник.**

"Из ань" Кожым ю

И онөдз на татчө гожея йирсьөданиньясө Ураллөн асыввыв пөкатесян ассыныс стадаяснысө вайөдöны Приполярьеын олысь кочевникьяс – коми көр видзьясыс.

Историко-культурной наследие

Парк мутасөн вöдитчисны палеолитсянь. Татчө воylvлiсны да вöравлiсны Печораса Урал бокин да Улыс Обь бокин олысь уна сикас этнической йöз: манси (вогульяс), яраньяс (остякьяс), коми (зыряна) да рочьяс.

История да культура объектьяс пöвстын – важ йöзлөн оланiньяс да енлы кевманiньяс, манси да коми йöзлөн енлы эскöмкөд йитчöм обряд нуöдан объектьяс, парма ю йывьясын старOVERьяслөн оланiн колясыс.

Урая гöраясын нэмчöжся традицияөн лоö көр видзöм.

"Югыд ва" Национальнӧй Парк

- Россияын да Европаын торъя видзан зэв ыджыд вӧр-ва мутас, кодлӧн ыджыдас 18917 квадратнӧй километр.

Парклӧн асыввыв мудорыс мунӧ Ураллӧн медшӧр гӧраті – Европалӧн да Азиялӧн мудорті. Лунвывсынь паркыс орччӧнасьӧ Печоро-Илычскӧй заповедниккӧд.

Парксӧ вӧлі лӧсьӧдӧма 1994 воын Войвыв да Приполярнӧй Ураллӧн рытыв пӧкатыясын, медым видзны тайӧ шоча паныдасьлан вӧр-васӧ экология, история боксянь да кольны сійӧс йӧзлы кыдзи шойчанин.

Кыдзи веськавны паркӧ

"Югыд ва" Национальнӧй Парк сулалӧ Коми Республикӧн Вуктыл, Печора да Инта районьясса мутасын. Дирекцияыс Вуктыл карын, а Печора да Инта карьясын уджалӧны Парклӧн филиальяс.

Национальнӧй Паркӧ позьӧ воӧдчыны Вуктыл карсянь (Войвыв кӧрт туйлӧн Ухта станциясянь рейсӧвӧй автобусӧн 230 км), Инта, Печора карьясянь (Войвыв кӧрт туй кузя Москва-Воркута поездӧн).

Инта карсянь муӧ гӧраясӧ грунтӧвӧй автомашина туй 130 км Желанное посёлокӧдз.

Вуктыл карсянь муӧ грунтӧвӧй автомашина туй асывывлань Илыч, Подчерье, Тшугӧр ю йывьяс вуджӧмӧн. Туйыс ведомственнӧй, пырӧ "Газпромлы" да могмӧдӧ "Сияние Севера" биару провод.

Медым унджык тӧдмавны "Югид ва" Национальнӧй Паркӧ волыны позянлун йылысь, позьӧ шыӧдчыны Парклӧн дирекцияӧ да сылӧн филиальясӧ.

Паркын лӧсьӧдӧма разнӧй режима зонаяс. *Заповеднӧй зона* пӧдса волысьяслы, *торья видзан зона*ясин позьӧ ветлӧдлыны сӧмын индӧм маршрутъясті. *Рекреационнӧй зона* восьса волысьяслы.

Водзвыв босьтӧй Паркӧ волӧм вылӧ разрешение – ми кутам тӧдны, мый тӧ мян гӧсьтгяс да локтӧнныд бур думӧн. Авто-, мото- да авиатранспорт вылӧ сӧдзжӧ колӧ торья разрешение.

- ⊙ Ветлӧдлӧй сӧмын ветлан ордымьясті да туйясті.
- ⊙ Сувтӧдалӧй палатка лагерьястӧ да ӧзтӧй бипурьястӧ сӧмын та вылӧ лӧсьӧдӧм торья сувтланіньясын.
- ⊙ Сувтланіньясын ӕгтӧ сӧвтӧй ӕг чукӧртаніньясӧ либӧ гуалӧй.
- ⊙ Ас йывьсыныд казтылӧм тӧ верманныд кольны тетрадьын, мый эм быд приютын. Энӧ гижалӧй изьяс, пуяс вылӧ да сувтланіньясӧ.
- ⊙ Юясті да тыясті ветлыны позьӧ сӧмын мотортӧм средствоӧн.
- ⊙ Ёна корам, энӧ кералӧй да энӧ чегьялӧй пуяс да кустгяс, энӧ нетшкӧй кыз пу кырсь, энӧ нетшкӧй быдмӧггяс.
- ⊙ Тшак да вотӧс тӧ верманныд ӧктыны сӧмын ас коланлун вылӧ.
- ⊙ Мутасын оз позь вӧравны да чери кыйны, чукӧртны коллекцияяс да гербарийяс, вӧрса быдмӧггяс.
- ⊙ Тянкӧд кӧ эм пон, сӧйӧс колӧ кутны дом йылын.
- ⊙ Вӧрын да ю вылын кыз позьӧ омӧльджка шумитӧй, пармаын ассыныд ветлан туйяс энӧ колялӧй. Энӧ повзьӧдлӧй зверьясӧс да лӧбачьясӧс. Энӧ матыстчӧй позгяс дорӧ, медым найӧс эз казавны хищникгяс.

Туризм

Дзор Ураллӧн мича да озыр му вьв серпасыс быд во кыскӧ татчӧ уна вӧр-ва радейтысьӧс, кодъяслы окота аддзывны тайӧ вӧрзӧдлыгтӧм вӧр-васӧ.

"Югыд ва" Национальнӧй Парк – тайӧ абу сӧмын вӧр-ва туризм. Татчӧ пырӧны и научнӧй экспедицияяс, и студентъяслӧн практика, войтыркостса семинаръяс да конференцияяс, челядылы экологическӧй лагеръяс да полевӧй школаяс.

Медшӧр мог олӧмӧ пӧртӧм – вӧр-ва озырлун видзӧм йылысь тӧждысьӧм кындзи, паркаса уджалысьяс стрӧйтӧны татчӧ приютъяс да сувтланінъяс, лӧсьӧдӧны туристыяслысь маршрутъяс да ордымъяс. Зӧв сӧлӧмсянь татшӧм мероприятиеясын участвуйтӧны татчӧс олысьяс да ас вӧляысь уджавны кӧсйысьяс.

Парклӧн визит-шӧринъясын пыр нуӧдӧны экскурсияяс да выставкаяс, челядылы конкурсыяс да олимпиадаяс. Йӧзӧдӧм материалъясыс висьталӧны вӧр-ва да историко-культурнӧй наследие йылысь.

*Став сӧлӧмсянь шойччыны
Тянылы да мед вӧлі мича поводдя!*

Медым кольны йӧзлы уралса вӧр-ва озырлунсӧ, колӧ зӧв сӧлӧмсянь видзны сійӧс. Та вӧсна паркын оз позь вӧравны да чери кыйны, пӧрӧдны вӧр, ветлыны сӧькыд гусеничнӧй техникабн. Став сикас туризмысь бурджыкӧн лыддысьсӧ сэтшӧм туризм, мыйысь ушербыс вӧр-валы лӧ медэтша: тайӧ наука боксянь туялан да вӧр-вакӧд тӧдмасын туризм, фото да видеотурьяс.

Став мирын содӧ вӧрзӧдтӧм вӧр-ва дорӧ, цивилизацияӧн инмӧдчывлыгтӧминьяс дорӧ интерес, сідзкӧ, паркаса экологическӧй туризмлӧн зӧв бур аскиалуныс.

"Югыд ва" Национальнӧй Парк – ставмирса вӧр-ва наследие

Ставмирса культура да вӧр-ва наследие видзӧм йылысь Конвенция примитӧма 1972 воын Парижын ЮНЕСКО Генеральнӧй конференциялӧн 17-ӧд сессия вылын. Тайӧ артмӧдчӧмыслӧн медшӧр могыс – кольны Мулысь медтӧдчана да медмича местаясӧ аския олысьяслы. Конвенциялӧн подулӧ пыртӧма кык положение:

- Миян планеталӧн культура да вӧр-ва озырлуныс – тайӧ наследие, мый миянлы колӧ дӧзьӧритны да видзны аския кӧлена йӧзлы.
- Мулӧн культура да вӧр-ва памятникъяс лыддысьсӧны оз сӧмын сийӧ государстволӧн, кӧни найӧ эмӧсь, но и став йӧз рӧдлӧн.

Конвенция серти морт да вӧр-ва костын йитӧдыс пыр эм да та могысь колӧ пыр кутны на костын ӧта-мӧдкӧд лӧсялӧмсӧ. Медводдза 12 объект 1978 воын пыртӧма Ставмирса наследие списокӧ.

Россия пырӧдчис Конвенцияӧ 1988 воын. "Югыд ва" Национальнӧй Парк пыртӧма ЮНЕСКО Ставмирса Вӧр-ва Наследие Списокӧ 1995 воын Печоро-Илычскӧй заповедниккӧд ӧтвылысь "Комиын вӧрзӧдлытӧм вӧръяс" ӧтувья ним улын. Тайӧ – россияса вӧр-валӧн медводдза мутас, кодлы сетӧма татшӧм ыджыд статус.

Бӧрынджык Списокӧ вӧли пыртӧма "Байкал Ты" (1996), "Камчаткаса Вулканъяс" (1996), "Алтай – Зарни гӧраяс" (1998), "Рытыввыв Кавказ" (1999), "Центральнӧй Сихотэ-Алинь" (2001), "Убсунурскӧй котловина" (2003), "Врангель Ді" (2004) объектъяс.

Нижние Ворота, р. Щугор

"Комиын вӧрзӧдлытӧм вӧръяс"

Тайӧ мутасыс лӧсялӧ корӧмъяслы, кутшӧмъяс серти позьӧ лыддыны сийӧс мирӧвӧй (став муыввса) тӧдчанлуна объектӧн:

- Эмӧсь шоча паныдасьлысь да быран выйӧдз воӧм быдмӧгъяслы да звер-пӧткалы лӧсялана олан местаяс, вӧрзӧдлытӧм вӧръяслы лӧсялана экосистема.

- Ясыда петкӧдчӧ му выв серпас: шӧркодъ пармасынь тундрасаӧдз.

- Сюрӧны геологияын шоча паныдасылан артмӧмторъяс; вӧр-валӧн да гӧра выв йияслӧн уна сикас геологическӧй памятникъяс петкӧдлӧны ӧния геологиялысь вежсьӧмъясӧ.

- Восьӧны вӧвлытӧм лӧсьыд да мичлунӧн тыр вӧр-ва местаяс.

Народнӧй гӧра вевтас